

مصاحبه با حضرت آیت الله دري نجف آبادی (زید عزه)

مصاحبه کننده: محمد علی معینیان

مجله میراث جاویدان افتخار آن را داشت که با آیت الله دري نجف آبادی با توجه به سابقه علمی و مسئولیت های متعددی که در نظام جمهوری اسلامی داشتند مصاحبه ای را صورت داده و سؤالاتی را در فضای صمیمی با ایشان مطرح نماید. ایشان رابطه بین وقف و واقف را وجود علاقه به بقاع دانسته سپس ویژگی های وقف را از نظر روایات بیان فرموده و توصیه هایی به سازمان اوقاف و افرادی که موقوفات را در اختیار دارند داشته و راه کارهایی را برای بهتر شدن وضعیت وقف و صیانت از موقوفات ارائه فرمودند.

زندگینامه:

آیت الله حسینعلی دری نجف‌آبادی فرزند حاج اسدالله در آبان ۱۳۲۴ در نجف آباد اصفهان متولد و در سال ۱۳۳۸ به حوزه علمیه نجف آباد راه یافته در سال ۱۳۴۰ شمسی به حوزه علمیه قم رفت و از سال ۱۳۴۳ در درس خارج اصول و فقه شرکت جست و هم زمان دوره های عالی فلسفه را آموخت.

ایشان از سال ۱۳۴۶ به بعد بصورت مستقل در مباحثه جواهر، کفایه، فقه، اصول و اسفار پرداخته و ضمناً به تدریس سطوح مختلف همت گمارد.

پاره ای از تألیفات معظم له به چاپ رسیده. نظیر: انسان، اسلام و بهره وری در اسلام، استراتژی دراز مدت جمهوری اسلامی ایران، فرهنگ و توسعه از دیدگاه حضرت امام خمینی مقدمه‌ای بر مالیه عمومی در اسلام، حکومت اسلامی در نهج البلاغه، اندیشه‌های اقتصادی شهید مدرس و.....

برخی از مسئولیت‌ها: مسئولیت کمیته انقلاب اسلامی در اراک، امامت جمعه شهر کرد و نماینده امام راحل در استان چهار محال و بختیاری، نمایندگی مجلس شورای اسلامی در دوره اول،

چهارم و پنجم، دبیر هیئت عالی گزینش بیش از ۱۵ سال، عضویت در ستاد قرارگاه خاتم الانبیاء، ریاست هیئت مدیره و دبیر هیئت علمی مرکز جهانی علوم اسلامی قم، عضویت در شورای عالی مجمع جهانی اهل بیت (ع)، عضویت در مجمع تشخیص مصلحت نظام در دو دوره پنج ساله، نماینده مجلس خبرگان رهبری، وزیر اطلاعات جمهوری اسلامی ایران، ریاست کمیته اقتصادی شورای عالی امنیت ملی، ریاست دیوان عدالت اداری، دادستان کل کشور، امام جمعه اراک و نماینده ولی فقیه در استان مرکزی

ضمن تشکر از حضرتعالی به عنوان اولین سوال چه ارتباطی بین وقف و واقف وجود دارد؟ یا به عبارت دیگر چرا انسان های خیر و واقف میل داشتند و دارند که اموال خودشان را وقف نمایند؟ این علاقه از کجا حاصل شده؟

انسانها ذاتاً در اندیشه ماندگاری و کمال هستند و این را می توان از خلق و خوی انسانها دانست، به همین جهت انسانها در این اندیشه و فکر هستند که چگونه می توانند خود نام و یاد خود را

ماندگار نمایند و حتی پس از مرگ هم باقی باشند. و حیات آنها پس از مرگ نیز تداوم یابد و آثاری از خود به یاد بگذارند و کارهای ماندگار انجام دهند. و مشکلات اجتماعی و یا فرهنگی را به نحوی حل و فصل کنند.

سؤال اینجاست که چه کار خیری را انسان انجام بدهد که سالهای سال پس از عمر خود مؤثر باشد و جامعه و افراد آن از آن بهره مند شوند و آثار باقیه انسانها نشان از همت و اراده آنهاست. از جمله کارهایی که این امر را محقق می سازد در وقف است. چرا که این امر یا عمل تا زمانی که باقی است یا تا زمانی که مال موقوفه باقی و قابل استفاده است و منافع آن صرف کارهای خیر می شود آثار بلندی را داراست. در همه اعصار این عمل خدایسندانه مورد توجه انسانها بوده و آنان اموالی را برای کارهای خیر یا عبادتگاهها اختصاص می دادند و در دین اسلام نیز اولین واقف پیامبر گرامی اسلام (ص) بود که اموالی که به او رسیده بود وقف نمود.

با چنین توصیفی که پیرامون وقف نمودید ولی در قرآن کریم آیه ای در باره وقف نداریم؟ اگر چه در قرآن کریم کلمه وقف

عیناً بکار نرفته است ولی آیات متعددی از قرآن افراد را به انجام کارهای عام المنفعه و صالح و باقیات الصالحات و عمل صالح، بر و احسان، صدقات، بنای مساجد و دیگر مراکز عبادی، کارهای خیر و بناهای خیریه و عناوین مشابه آمده است و بر آن توصیه و تاکید شده است. که وقف از جمله مصادیق این آیات است. ائمه معصومین (علیهم السلام) و بخصوص رسول مکرم اسلام (صلی الله علیه و اله) با وقف هایی که انجام داده اند و توصیه هایی که در مورد وقف نموده اند توجه ویژه ای به این عمل خدایسندانه و صدقه جاریه داشته اند.

وقف یکی از بهترین آثار و برکات وجودی انسانها و دارای آثار فراوان اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی و سیاسی و مانند آن است. وقف خدمت ماندگار نسبت به جامعه است و نسلهای بعدی از برکات آن بهره مند خواهند شد.

فعالیت سازمان اوقاف و امور خیریه را در این راستا چگونه ارزیابی می کنید؟

سازمان محترم اوقاف و امور خیریه گر چه فعالیت های چشمگیری داشته که قابل تعریف و تمجید است ولی

های جدید درباره وقف و خدمات ماندگار هست. از جمله کارهای مهم در رابطه با ایتم، حوزه های علمیه، از کارافتادگان، محرومان و نیازمندان، گسترش فرهنگ و معارف اسلامی در جهان، حمایت از مراکز دینی و تربیتی، تولید علم و دانش، احیای کتب سودمند و مراکز خدمات اجتماعی و تامین نیازهای ضروری جامعه اسلامی و ده ها عنوان دیگر که هر یک در جای خود بسیار ارزنده و خدمتی ماندگار خواهد بود. باید قدر فرصتها را شناخت و از فرصتها جهت کارهای مفید بهره جست. تاریخ شاهد گویائی بر خدمات ارزشمند پیشینیان و خیرین و سابقین در خدمت و ایثار می باشد و آنچه آن که درباره گذشتگان سخن می گوئیم، آیندگان درباره ما سخن خواهند گفت و امروز موقوفات در دست ما امانت است. و فردا امانت به دیگران منتقل خواهد شد. مبادا ما وظیفه خود را نسبت به امانتها رعایت نکنیم.

برگردیم به موضوع اول، شما ارتباط بین وقف و واقف را از جهت میل به بقا و باقی ماندن دانستید آیا این میل ریشه تاریخی دارد یا دینی؟ و اصولا

باید اهتمام و تلاش بیشتری در جهت حفظ، بهره برداری و احیای موقوفات داشته باشد و مردم و ارگانها نیز باید همکاری نمایند.

و کارشناسان و متخصصان عرصه وقف در فرهنگ سازی و بیان احکام شرعی آن باید تلاش مضاعفی از خود نشان دهند.

عده ای از مردم اموال وقفی در اختیار دارند و یا به عبارت دیگر مستاجر اوقاف هستند همینطور برخی از ادارات و سازمان های دولتی و خصوصی در اماکن وقفی ساکن و فعالیت میکنند به نظر حضرتعالی آنان در این خصوص چه وظیفه ای دارند؟ به بیانی دیگر وظیفه مردم و دولت در رابطه با اموال اوقافی چیست؟

موضوع حقوق بیت المال است و مسئولیت شرعی همگانی است. باید هر نوع تصرفی در رابطه با وقف بر اساس صرفه و صلاح و غبطه مال وقف و موقوف علیهم باشد. تلاش صادقانه همه افراد و ارگانها می تواند موجب تشویق انسانهای خیر و نیکوکار گردد. و البته در عصر حاضر نیاز به عرصه

وقف از مقوله دین است یا تاریخ بشر؟

وقف ریشه در تاریخ بشریت و ادیان آسمانی دارد. یکی از بنیادهای عمیق دینی و الهی و اجتماعی از بدو تاریخ بشر همزاد با انسانها پایه گذاری شده بنیاد خدمات اجتماعی، نیکوکاری، کارهای نیک، مراکز خدمات عمومی، احیای مراکز عبادی، مساجد، بیمارستانها و درمانگاهها، مدارس، حوزه های علمیه، مراکز آموزشی و توان بخشی، دارالایتمها، موسسات خیریه، امامزادگان و احیای عاشورا و کربلا و گسترش فرهنگ اسلامی و کتاب و کتابخانه و کتابهای نفیس و گرانسنگ جاده ها، پل ها، سدها، قنوات، شبکه های آبیاری، حمامها و ده ها نوع مراکز خدمت رسانی و ارزشمند و ماندگار دیگر است. البته با توجه به تحولات زندگی انسانها و شرایط هر قوم و هر نژاد این قبیل خدمات متفاوت بوده و نوعاً سیر تکاملی را به خود گرفته. تاریخ بنای معابد و مراکز دینی و خدمات اجتماعی با تاریخ انسانیت قرین است. تاریخ و سیره پیامبران عظیم الشان الهی نشان دهنده اهتمام ویژه آن بزرگواران به امور یاد شده و تاسیس و حمایت و تشویق

پایگاههای عظیم خدمات اجتماعی و بنای کعبه مکرمه و مسجدالحرام و مشاعر عظام تا بنای مسجدالاقصی و بیت المقدس شریف و توسعه این کانونهای نورانی در سراسر عالم نمونه هایی از این قبیل خدمات ارزشمند و ماندگار است.

همین طور که فرمودید ادیان الهی سفارش به وقف دارند حال به نظر حضرت تعالی تاکیدات دین اسلام در بحث وقف ناشی از چیست؟

آنچه در اسلام عزیز در خصوص زکوات، اخماس، صدقات، انفاق و یا باقیات الصالحات و یا احداث نهرها و قنوات و مساجد و پل ها و جاده ها و شوارع و طرق و مانند آن آمده است. همه برای آن است که فرهنگ خیر و خدمت ارتقا یابد و روح ایثار و فداکاری و احسان و انفاق در راه خدا تقویت شود و به جای حرص و آز و طمع ورزی و غارتگری، روح خداپاوری، خدمتگزاری، نوع دوستی و عشق به دیگران و عشق به خدمت رونق یابد. در میان این خدمات ارزشمند و گرانبها موضوع وقف و صدقات جاریه از جایگاه پربرکت و ارزنده و برجستگی

وقف ساری نظران

اسناد و مدارک مربوط، رعایت غبطه همه جانبه، مدیریت پسندیده و کم هزینه و پر فایده، اداره مطلوب و تدبیر دلسوزانه و مسئولیت شرعی و اخلاقی ارگانها و متصدیان امور در این باره بسیار حساس و مهم است. و ضمن اینکه باید احکام شرعی وقف به طور کامل رعایت شود نسبت به هر گونه تفسیری نیز باید حد اعلاای مصالح منظور گردد.

نظران پیرامون متعرضین به اموال وقف چیست ؟ چگونه می توان از اموال وقف حفظ و نگهداری کرد ؟ و راه صیانت از اموال وقف چگونه است؟

در اینجا تاکید بر این مسئله لازم است که متعرضین موقوفات شرعاً و قانوناً مسئول بوده و باید کلیه حقوق وقف را به طور دقیق و صحیح بپردازند و جزو دیون آنها خواهد بود و شرعاً و قانوناً ضامن هستند و از اموال آنها باید برداشته شود. و هر گونه تصرف غیرقانونی و شرعی در اموال

خاصی برخوردار است. چون در وقف اصل مال برای همیشه محفوظ می ماند و از برکات و ثمرات آن دیگران بهره مند می شوند و یا کارهای خیر سامان می یابد. و این خود انگیزه ها را بیشتر تشویق و تقویت می کند.

ثانیاً از خالص مال انسانها وقف صورت می پذیرد و پس از ادای سایر حقوق واجبه می توان به این اقدام خداپسندانه همت گماشت.

ثالثاً تاسی به سیره اهل البیت (علیهم السلام) است که به چنین اموری اهتمام ویژه داشته اند.

رابعاً عمده فک ملک و آزادی ملک در راه خداست. و حق الله است و قابل تغییر و تبدیل نمی باشد و باید حقوق واقف و موقوف علیهم رعایت شود. و غبطه و صرفه و صلاح وقف در هر حال منظور گردد. البته رسالت متولیان وقف بسیار خطیر و سنگین است و در این رابطه تفاوتی بین وقف خاص و عام نمی باشد. مدیریت حکیمانه و تدبیر خردمندانه وقف و موقوفات با توجه به صرفه و صلاح وقف از اهم اموری است که باید نسبت به آن اهتمام ویژه مبذول نمود. حفظ و نگهداری وقف، احیا و بازسازی آن، بهره برداری و بهره وری بهینه، حفظ

وقف حرام بوده و مسئولیت شرعی و قانونی دارد. در حوزه های علمیه نیز باید احکام وقف و کتاب وقف به طور کامل مورد عنایت قرار گرفته و مسائلی جدید در این باره بحث و بررسی شود و راهکارهای مناسب برای تداوم موقوفات و بهره برداری مطلوب و حفظ و صیانت از آن ارائه شود و در هر بابی احکام مربوط به آن بحث و بررسی شود و بر اساس شرایط و احکام اسلامی و نیازهای جدید راهکارهای مناسب فقهی و شرعی ارائه گردد. دستگاههای حکومتی و قضائی و قانونگذاری نیز باید در تمامی زوایای مربوط به موقوفات حمایت و اقدامات مؤثری انجام داده تا سرمایه های عظیم موقوفات در راستای اهداف ارزنده آن بکار گرفته شود. و با تمامی وجود از موقوفات و حقوق مربوط صیانت شود. نسبت به موقوفات جدید و اولویت های مربوط نیز تدابیر لازم اتخاذ و راهکارهای جدید ارائه و از همه مهمتر اعتماد عمومی جلب گردد تا مردم با عشق

و اشتیاق همچون گذشته به این خدمات ارزشمند اهتمام ورزند و برای خود آثار باقیه و باقیات الصالحات و خدمات ماندگار پدید آورند.

این مسئله بُعد جهانی دارد یعنی در برخی از کشورها اموال وقفی به غارت می رود و اهتمام برخی از حکومت ها و نظام حاکم نیز بر همین است حال در مسئله صیانت از اموال وقف در بُعد جهان و منطقه چگونه باید مطرح گردد؟

بدون تردید در کشورهای اسلامی و بلکه مسلمانان در کشورهای غیر اسلامی نیز باید برای صیانت از موقوفات اعم از عام و خاص تدابیر لازمی اتخاذ نموده و قوانین حقوقی و حقوق مدنی و ساز و کارهای مناسبی را پیش بینی نموده تا با تغییرات حکومتی و دولتی و سیاسی موقوفات آسیب نبینند و دچار سلیقه های گوناگون نشود. و این صدقات جاریه همچون نهرهای روان در دل جامعه

همانگونه که یکی از اولویتهای اسلامی موجب تلطیف فضای جامعه و خدمات ماندگار و حمایت از نیازمندان و توسعه همه جانبه و خدمات پایدار و گسترش مدارس دینی و مساجد و دانشگاهها و حسینیه ها و درمانگاهها و بیمارستانها و انواع خدمات خیریه دیگر و بنیادهای نیکوکاری بکار گرفته شود. به نظر بنده این موضوع قابلیت آن را دارد که در کنفرانس اسلامی و در بحث و بررسی مباحث فقهی نسبت به مسائل آن در جهان اسلام نیز عنایت ویژه ای مبذول گردد. و تمامی کشورهای اسلامی موظف به رعایت اصول و مبانی فقهی و اسلامی و رعایت حقوق واقفین و موقوف علیهم و احکام شرعی مربوط گردند.

جبل عامل و دیگر بلاد اسلامی.

به نظر شما با توجه به مطالبی که فرمودید چگونه می توان در این مسیر گام برداشت؟

امروز نیز این موضوع از اهمیت ویژه ای برخوردار است و باید تمامی اهتمامان را برای توسعه حوزه های

افراد مختلف با سلايق متعدد، اولویتهایی را برای وقف و سازمان اوقاف و امور خیریه مطرح می کنند، به نظر شما اولویت های وقف و توصیه های شما در این رابطه چیست؟

علمیه و مراکز فقهی و دینی و تربیتی
بکار گرفته و اسلام شناسان برجسته
و فقیهان گران مایه و خبرگان برگزیده
و مفسران معرف دین و عالمان به الله
تربیت کنیم تا مشعلداران هدایت
باشند و موجب ارتقای باورهای عمیق
دینی در جامعه اسلامی و پاسداری و
صیانت از ارزشهای قرآن و عترت و
نظام اسلامی گردند. باید مراکز علمی
و دینی را تقویت کرد. باید جاذبه های
دینی را افزایش داد. باید راه را برای
جذب جوانان به مراکز دینی هموار
کرد. و زمینه را برای گسترش معارف
اسلامی هموار ساخت و درس اخلاق
و معرفت و قرآن و عترت را به همه
آموخت. و به فرموده رسول اکرم
(صلی الله علیه و اله) که فرمودند: «
و انما العلم ثلاثه آیه محکمه او سنته
قائمه او فریضه عادلّه و ما خلاهن
فهو فضل» (اصول کافی جلد یک
صفحه ۳۲)

توجه لازم مبذول نمود و بنا را
بر ارتقای بنیادهای اخلاقی و دینی و
کادر سازی و تربیت نفوس و تهذیب
عقول و پرورش استعداد های جوانان و
نوجوانان در راه باورهای عمیق الهی

و ولائی و فاطمی شد. و این بهترین
کار و بالاترین خدمت است.

بنابر این وقف دارای قداستی
عظیم است که در خدمت علم
و عبادت و رشد مردم قرار
گرفته است حال در رابطه با
حفظ قداست وقف و حرمت
موقوفات چه باید کرد؟

مسئله مهم دیگر قداست وقف و
حرمت موقوفات باید حفظ شود و از
هر نوع سوء استفاده و یا آلوده شدن
و آلوده کردن فضاهای نورانی وقف
و مراکز مقدس اسلامی و ولائی باید
قاطعانه پرهیز گردد و اجازه داده نشود
تا به بهانه های واهی حرمت اوقاف
نقض و یا زیر سؤال برود و یا با
خرافات و ادعاهای واهی لوٹ گردد. و
یا عده ای برای کار و کسب و یا خالی
کردن جیب دیگران و یا مراکز را
به عنوان قدمگاه، امامزاده، زیارتگاه،
مقبره مطرح و موجب ترویج کارهای
خلاف گردند.

این امر مهم مسئولیت علما و
متصدیان امور را دو چندان می نماید
تا اجازه ندهند به بهانه های ساختگی

و اعتقادی ارتقا یابد و بستر لازم برای توسعه این قبیل خدمات اسلامی و اجتماعی و مردمی هموار گردد.

از حضرت تعالی که با مشغله های زیاد علمی و کاری این وقت را به ما دادید تا در یک فضای صمیمی پیرامون وقف و اوقاف صحبت کنیم کمال تشکر را دارم

خداوند به همه ما توفیق درک مسئولیت و خدمت خالصانه عنایت فرماید. انشالله.

والسلام علیکم و علی عباد الله الصالحین

میدان برای بازیهای گوناگون باز گردد. و راه سوء استفاده توسط عناصر جاهل و یا شیاد و یا ساده اندیش و یا فرصت طلب باز گردد. در هر صورت گذشتگان در این رابطه خدمات ارزشمندی را از خود به یادگار گذاشته و امروز مسئولیت حفظ و استفاده بهینه از آن همه خدمت به عهده ماست.

امروز بر همه ما لازم است که اولاً سنتهای گرانسنگ گذشتگان را پاس بداریم و در ثانی در حفظ و احیای آن کوشا باشیم.

و در بهره برداری حکیمانه از این همه سرمایه های عظیم اسلامی و مردمی بهترین بهره برداری را بنمائیم تا مردم نیز اعتماد نموده و دلگرم شوند. البته متصدیان امور نیز باید با دلسوزی لازم از تمامی ظرفیتهای ایجاد شده برای ارائه خدمات اجتماعی و گسترش عدالت و معارف اسلامی و حمایت از محرومان و نیازمندان و ایتم و درمان بیماران و نشر و توسعه مساجد و مراکز دینی و تربیتی و رشد و توسعه و تولید علم و دانش و حوزه های علمیه و دیگر خدمات مربوط استفاده نمایند. تا انگیزه های معنوی